

UM NIÐURSTÖÐUR LESTRARRANNSÓKNAR

Rannsókn á læsi meðal fullorðinna hófst á miðju ári 2004 og er nú að ljúka. Í þeirri grein sem hér fylgir eru birtar nokkrar niðurstöður rannsóknarinnar, einkum þær sem snúa að þeim þátttakendum sem minnstum árangri náðu í lestrarmati. Notað var svokallað RCBA-próf til að athuga lestur og auk þess var lagður fyrir viðamikill spurningalisti. Niðurstöður benda til þess að fylgni sé milli menntunar og lestrarfærni. Svipað hlutfall kvenna og karla er í þessum hópi verst staddra í lestri, gagnstætt því sem á við um unglunga nú. Þá er mikill meirihluti þeirra sem fylla hóp þeirra 10% sem náðu minnstum árangri í lestrarmatinu eldri en 35 ára. Þessi hópur þátttakenda virðist gera sér góða grein fyrir stöðu sinni í lestri og hefur skoðun á því hvað gæti orðið þeim að gagni til að bæta lestrarfærni sína. Þeir nefna til dæmis aðgerðir til að bæta lesskilning fremur en stuðning við að auka lestrarhraða. Þá hafa þeir meiri áhuga en aðrir þátttakendur á að læra að nota tölvu til samskipta og fá þjálfun í að lesa upphátt. Þessi hópur kom í meira mæli en aðrir með eigin hugmyndir um það sem hann vildi bæta í lestri og ritun, þ.e. atriði sem ekki voru á lista rannsóknarmanna.

Árið 2004 ýttu greinarhöfundar úr vör rannsókn á læsi fullorðinna. Safnað var gögnum um læsi fólks í atvinnulífinu. Tilgangur rannsóknarinnar var tvíþættur, annars vegar að kanna lestrar- og ritvenjur og hins vegar að afla viðmiða fyrir lesskilningspróf (Elísabet Arnardóttir og Guðmundur B. Kristmundsson, 2004). Í þessu viðamikla verkefni var rætt við á fjórða hundrað manns, fólk var spurt spjörnum úr um lestur og ritun og síðan var lagt fyrir það lestrarpróf. Nú liggja margvíslegar niðurstöður fyrir og hér verður greint frá nokkrum þeirra. Einkum verður reynt að gera grein fyrir lestrarfærni þess fólks sem slökustum árangri náði á prófinu. Þá verða birtar niðurstöður um óskir þess um aðstoð við að bæta færni sína í lestri og ritun.

Lestarp prófið

Það lestrarpróf sem notað var í rannsókninni nefnist RCBA-lesskilningspróf (Reading Comprehension Battery for Aphasia), sem LaPointe og Horner (1979) sömdu. Í því eru 10 undirpróf og samanstandur hvert þeirra af 10 atriðum þannig að mest er hægt að fá 100 stig í prófinu. Erlend útgáfa RCBA-prófsins er byggð á rannsóknum á almennu lestrarferli og rannsóknum á lestrarfærni fólks með málstol (LaPointe og Horner, 1979). Prófinu er sérstaklega ætlað að höfða til fullorðinna. Í stuttu máli má segja að reynt sé að kanna hvort próftaki geti lesið sér til gagns í hljóði, bæði texta á blaði og ýmislegt í umhverfinu, t.d. dagskrár, fyrrisagnir, skilti o.fl. Erlend útgáfa RCBA-prófsins er ekki

Elísabet Arnardóttir

Guðmundur B. Kristmundsson

stöðluð og því eru í raun engin klár viðmið um hvað sé „eðlilegt“ í sambandi við frammistöðu próftaka. Prófinu er ætlað að vera létt fyrir fullorðinn einstakling með eðlilega lestrarfærni. Niðurstöður úr erlendum rannsóknum gefa til kynna að flestir leysi það að mestu leyti rétt, þ.e. fái 97 stig eða meira af 100 (Heyes og O'Grady, 2003; Flanagan og Jackson, 1997; Pasternack, 1980; LaPointe og Horner, 1979). Í þessum erlendu rannsóknum er tímataka ekki jafnákvæm og í hinni íslensku rannsókn, þ.e. talað er um að það taki 20–25 mínútur í heild að leysa prófið, en sá tími er ekki greindur frekar (Heyes og O'Grady, 2003). Rannsóknir hafa leitt í ljós viðunandi áreiðanleika erlendarar útgáfu RCBA-prófsins (Flanagan, og Jackson, 1997; Pasternack, 1980).

Íslenska útgáfan af RCBA-prófinu

Prófið var upprunalega þýtt árið 1995 og hefur verið notað síðan, aðallega til að athuga lesskilning fólks eftir heilaáfall. Þýðingin hefur tekið töluverðum breytingum á þessum tíma þar sem laga þurfti mörg atriði að íslenskum aðstæðum. Forrannsókn til að afla viðmiða fór fram árið 2000, þar sem þýðendur prófuðu 40 manns á aldrinum 65–85 ára (Elísabet Arnardóttir og Þóra Másdóttir, 2001). Þótti sú rannsókn gefa vísbendingar um að prófið væri vel til þess fallið að athuga almennan lesskilning fullorðins fólks. Í þeirri rannsókn sem hér er til umfjöllunar var nákvæmri tímatöku beitt þegar prófið var lagt fyrir og svörin skráð til að fá ítarlegri upplýsingar um lestrarfærni þátttakenda en ella væri hægt.

Fyrir hverja er prófið?

RCBA-prófið er fyrst og fremst samið með lesskilning fólks eftir heilaáfall í huga. Ýmislegt mælir þó með því að prófið geti nýst til almennrar skimunar á lesskilningi fullorðinna. Það sem mælir með því að nota megi prófið sem skimunarpróf fyrir fullorðna (eðlilegt þýði) er: Þættir prófsins spanna vítt svið í lesskilningi. Stuttan tíma tekur að leggja það fyrir (meðaltalstími fyrir prófið í heild var 9 mínútur) og það er einfalt að allri gerð. Góð reynsla er af notkun prófsins og síðast en ekki síst liggja fyrir íslensk viðmið og ítarleg tölfræðileg úttekt á því, byggð á prófun ríflega 300 manns.

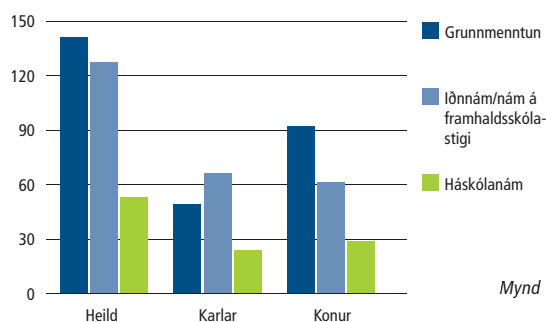
Öflun viðmiða

Prófið var lagt fyrir á fjórða hundrað manns í rannsókn Elísabetar Arnardóttur og Guðmundar B. Kristmundssonar (2004) þar sem jafnframt voru kannaðar lestrarvenjur og samband lestrarvenja og frammistöðu á prófinu (Elísabet Arnardóttir, Guðmundur B. Kristmundsson og Amalía Björnsdóttir, í vinnslu). Gagnaöflun fór fram á tímabilinu mars–ágúst 2004, bæði á höfuðborgarsvæðinu og á landsbyggðinni.

Úrtak

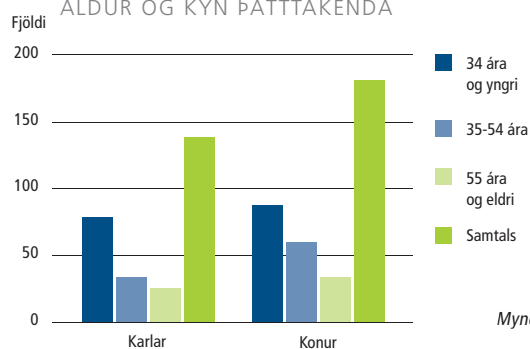
Í heildarúrtaki var 321; 139 karlar og 182 konur. Þeim var skipt í 3 flokka eftir menntun. Þeir voru valdir í samræmi við skiptingu Hagstofu Íslands í menntunarflokka (Hagstofa Íslands, 2002). Það var þó ekki alltaf auðvelt þar sem nám hafði breyst í tímans rás, sumt var komið á háskólastig sem var þar ekki áður og annað aukið að mun. Á mynd 1 má sjá þessa skiptingu. Hún er hlutfallslega nærri því sem almennt gerist meðal þjóðarinnar, enda var leitast við að svo yrði þegar úrtak var valið.

DREIFING MENNTUNAR EFTIR KYNI Í ÚRTAKI

Mynd 1

ALDUR OG KYN ÞÁTTTAKENDA

Mynd 2

Viðmið

Að baki viðmiða fyrir lestrarprófið liggja niðurstöður úr prófun á 307 manns. 14 manns var sleppt úr reiknuðum viðmiðum fyrir prófið, tveir voru einstaklingar sem höfðu ekki íslensku að móðurmáli, tveir voru með greindan taugasjúkdóm og hjá tíu manns misfórst tímataka þegar prófið var lagt fyrir.

Niðurstöður

Þegar prófið var lagt fyrir var mældur sá tími í sek. sem það tók hvern þátttakanda að ljúka prófinu og skráður var fjöldi réttra svara hjá honum. Meðalfjöldi réttra svara var 94,4 (þ.e. 94,4 stig af 100 stigum mögulegum) og meðaltími sem tók þátttakendur að leysa prófið var 553 sek. ($s = 154,7$), þ.e. 9,2 mínútur. Meðaltal fyrir sérstaka vísitölu sem byggð er á fjölda réttra svara og þeim tíma sem tók að leysa prófið var 18,2 ($s = 4,6$).

Vísitalan er reiknuð á eftirfarandi hátt:

$$(Fjöldi réttra svara/tími í sek.) * 100 = vísitala$$

Einstaklingur sem væri með 90 stig og hefði leyst prófið á 300 sek. væri með vísitöluna 30 $((90/300) * 100 = 30)$.

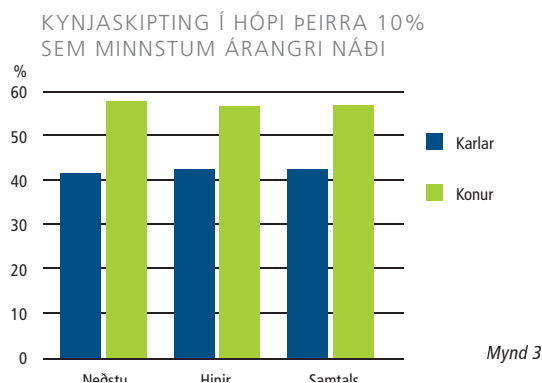
Tengsl milli árangurs á prófi og annarra þátta

Tengsl eru milli árangurs á prófinu og menntunar. Menntun er flokkuð í þrjú flokka: háskólamenntun, iðn- og framhaldsmenntun og grunnmenntun. Marktækur munur er á fjölda stiga á prófinu eftir menntun ($F(2,314) = 27,9$, $p < 0,001$), munur er á þeim tíma sem tekur að leysa prófið eftir menntun ($F(2,304) = 7,7$, $p < 0,001$) og munur er á vísitölu eftir menntun ($F(2,304) = 12,2$, $p < 0,001$). Þeir sem lokið hafa háskólanámi eru fljótari að leysa prófið en þeir sem hafa lokið grunnnámi eða iðn- og framhaldsnámi. Þeir sem lokið hafa háskólanámi hafa fleiri atriði rétt og hærri vísitölu en þeir sem lokið hafa iðn- og framhaldsnámi. Þeir sem hafa lokið iðn- og framhaldsnámi hafa svo aftur fleiri atriði rétt og hærri vísitölu en þeir sem lokið hafa grunnnámi. Meðaltöl má sjá í töflu 1.

Þáttur	Stig	Tími í sek.	Vísitala
Háskólanám	97,0	489	20,7
Iðn- eða framhaldsnám	95,1	551	18,3
Grunnnám	92,8	580	17,2

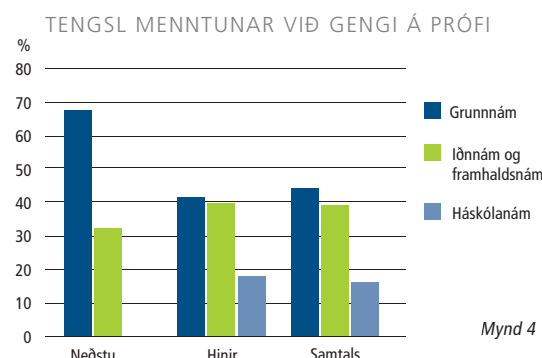
Tafla 1. Meðaltal stiga, tími og vísitölu eftir menntun.

Af þeim 307 sem svöruðu spurningalista og tóku prófið voru 25 með greinda dyslexíu eða höfðu rökstuddan grun um að þeir væru með dyslexíu. Þessir einstaklingar voru með vísitöluna 15,5 og voru marktækt lægri ($t(304) = -3,2$, $p < 0,01$) en þeir sem ekki voru með dyslexíu en þeirra meðaltal var 18,5. Munurinn á fjölda réttra atriða var ekki marktækur. En munur var á þeim tíma sem það tók að leysa prófið ($t(25,8) = 2,4$, $p < 0,05$). Þar voru þeir með dyslexíu að meðalti 654 sek að leysa verkefnið en hinir 545 sek.

Hér má sjá skiptingu þess hóps eftir kynjum sem minnstum árangri náði á lestrarprófi.

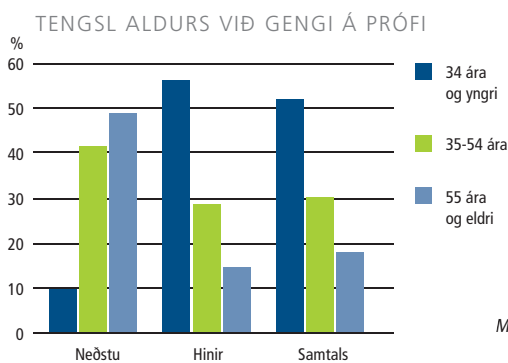
Það vekur athygli þegar hópur þeirra sem minnstum árangri nær er skoðaður hve skipting hans eftir kynjum er jöfn. Minnt skal á að konur í úrtakinu eru mun fleiri en karlar. Þessi skipting er ekki í samræmi við þá skiptingu eftir kynjum sem kemur fram í rannsóknum á lestrarfærni unglinga þar sem drengir eru í töluverðum meirihluta

Mynd 4

þeirra sem minnstum árangri ná. Mikill meirihluti þeirra sem þennan flokk fyllir í rannsókninni er eldri en 35 ára. Það væri forvitnilegt að skoða hvort þessi þróun, þ.e. að drengir standi að baki stúlkum í lestri, hafi einkum orðið á síðasta aldarfjórðungi.

Meðal þeirra sem verst koma út úr prófinu eru 68% með grunnnám, grunnskóla- eða barnaskólanám, að baki. Rúm 32% þeirra sem tilheyra þessum hópi eru með iðnnám að baki og enginn með háskólanám.

Mynd 5

Svo sem áður er komið fram eru langflestir þeirra sem neðsta flokkinn fylla eldri en 35 ára og því virðast breyturnar aldur og menntun vega þyngst þegar sá hópur er skoðaður. Hvað menntun áhrærir væri athyglisvert að spyrja hvort lestrarvandi hafi orðið til þess að þessir einstaklingar leituðu ekki meiri menntunar eða hvort aðrir þættir hafi þar vegið þyngra, svo sem búseta eða aðrir félagslegir þættir. Þessi rannsókn gefur ekki svör við slíkum spurningum.

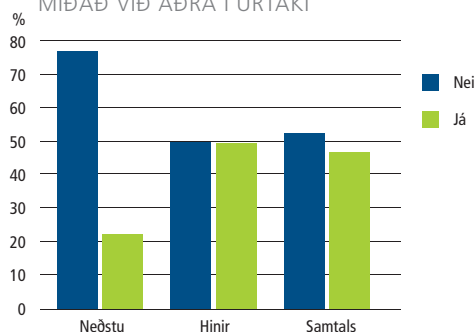
BJARGIR

Þátttakendur voru spurðir að því hvort og þá hvað og hvernig þeir vildu eða teldu sig geta bætt lestrar- og ritfærni sína. Svörin voru yfirleitt afdráttarlaus, áhugaverð og ættu að geta gagnast þeim sem sinna fullorðinsfræðslu.

Fyrst var hugað að þeim hópi sem allra minnstum árangri náði á prófinu, þ.e. hópnum sem skipaði neðstu sætin.

Minni áhugi á að auka lestrarhraða hjá þeim sem minnsta lestrarfærni hafa

HLUTFALL 10% LÆGSTU SEM VILDU FÁ AÐSTÖÐ VIÐ AÐ AUKA LESTRARHRAÐA MIÐAÐ VIÐ AÐRA Í ÚRTAKI

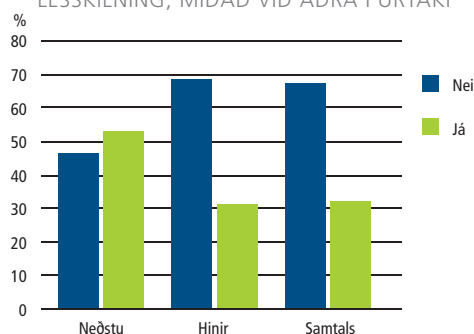

Mynd 6

Það kann að vekja athygli að einungis tæp 23% þeirra sem minnsta færni hafa samkvæmt niðurstöðum prófsins skuli vilja auka lestrarhraða sinn en um helmingur hinna vill læra að lesa hraðar. Þetta vekur ef til vill furðu og erfitt er að geta sér til um skýringar. Ef til vill hefur skólagangan þarna nokkur áhrif. Þeir sem áttu í erfiðleikum með lestrarnám finna eflaust vel fyrir þrýstingi á þá um að lesa hraðar en þeir gera og þar koma ósigrarnir best í ljós. Einnig getur verið um það að ræða að þeir hafi alltaf lesið lítið og verið hæglesir og hafi ekki samanburð. Þörf fyrir að auka hraða við að lesa það litla efni sem þeir komast yfir hefur því ekki skapast. Áhugi þessa hóps er hins vegar mun meiri þegar kemur að því að bæta lesskilning.

Mikill áhugi á að efla lesskilning hjá þeim sem minnsta lestrarfærni hafa

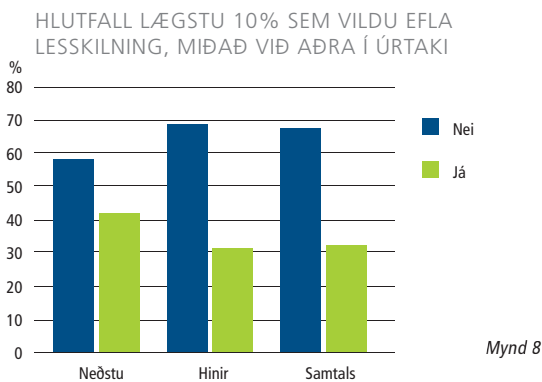
HLUTFALL LÆGSTU 5% SEM VILDU EFLA LESSKILNING, MIÐAÐ VIÐ AÐRA Í ÚRTAKI

Mynd 7

Meðal þeirra 5% sem eru verst settir á prófinu vill rúmlega helmingur fá aðstoð við að bæta skilning sinn á lesnum texta. Þetta gefur til kynna að þessi hópur, sem kom allra verst út úr lestrarmati, finni að það að greina texta og skilja hann sé eitthvað sem þarf að bæta. Þeir finna því augljóslega fyrir vanmætti sínum í lestri.

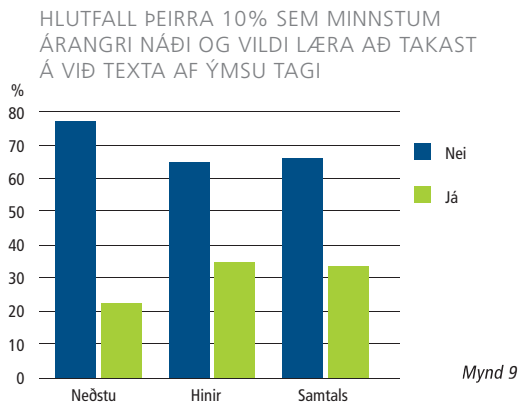

Sé hópurinn sem lenti í lægstu 10% skoðaður, má enn greina mun meiri áhuga á að efla lesskilning en leshraða. Um 42% þeirra gætu hugsað sér aðstoð við það en 31% af hópnum í heild. Sennilegt er að þetta fólk finni meira fyrir því að það eigi í örðugleikum með að skilja það sem lesið er fremur en að það lesi of hægt.

HEIMANÁM BARNNA

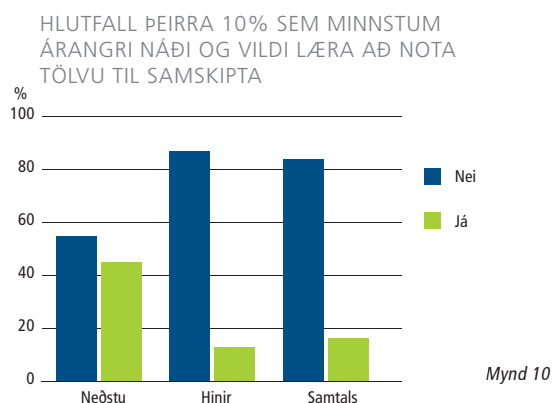
Heimanám barna er sá þáttur í lífi foreldra sem tengist hvað mest lestrargetu og lestrarnámi. Það er þekkt að foreldrum getur liðið illa ef þeim finnst þeir ekki hafa getu til að aðstoða börn sín við heimanám. Það getur einnig verið sárt að opinbera vankunnáttu fyrir börnum sínum eða geta ekki stutt þau eins og þau þurfa. Það kemur nokkuð á óvart að þeir sem minnsta lestrarfærni hafa sýni því svo lítinn áhuga að fá fræðslu um hvernig aðstoða má börn við heimanám. Gögnin gefa ekki til kynna neina ástæðu fyrir þessu en vera kann að þarna séu lestrarörðugleikar það miklir að þessir foreldrar geri ekki ráð fyrir að þeir geti hjálpað börnum sínum í þessu skyni. Einungis um 20% hafa áhuga á að bæta hér úr. Það eru fáir einstaklingar af heildinni en þó hlutfallslega mun fleiri meðal neðstu 5% en hinna.

Læra að takast á við texta af ýmsu tagi

Tæp 23% þeirra sem minnsta lestrarfærni hafa vildu bæta getu sína til að takast á við texta af ýmsu tagi, að lesa þá, skilja og túlka. Fleiri af þeim sem betur eru staddir vilja aðstoð á þessu sviði, eða um 35%. Varla er hægt að benda á skýringu á þessum mun nema ef vera kynni að þeir sem verst eru staddir hafi nóg með þá texta sem þeir þurfa nauðsynlega að lesa og hafi ekki áhuga á að breikka það svið.

Læra að nýta tölvu til samskipta

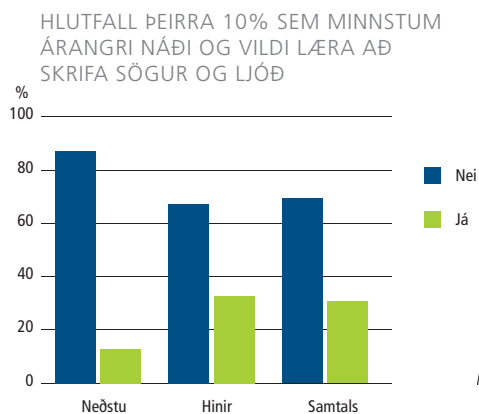

Víða sést í gögnum þessarar rannsóknar hve tölvunotkun og rafræn samskipti eru orðin viðamikil, bæði í starfi og tómstundum. Ætla má að þeir sem lakast standa finni þar til vanmáttar af öðrum toga en áður sem einkennist af því að þeim finnst þeir ekki geta fylgst með tíðarandanum, ef

svo má að orði komast. Sá sem er hæglæs, á erfitt með skilning eða er illa læs getur átt í töluverðum vanda með samskipti um tölvu. Ætla má að þar geti rauntímaspjall verið sérlega erfitt þar sem þau samskipti ganga yfirleitt hratt fyrir sig. Sú leið er þó augljóslega vinsæl, einkum hjá yngra fólki.

Sláandi er að sjá muninn á áhuganum á því að læra að nýta tölvu til samskipta meðal hinna verst stöddu í lestri og annarra í úrtakinu, en 45% þeirra sem verst standa sig á prófi segjast hafa áhuga á slíku tölvunámskeiði en aðeins 13% hinna í úrtaki. Erfitt er að finna skýringu á þessu en vera kann að sá tiltölulega nýi heimur sem tölvu og nettenging opnar vekur ákveðna von hjá þessu fólki. Þó er þekkt að þeir sem eiga við lestrarörðugleika að stríða forðast vinnu þar sem tölvu og tölvusamskipti eru nýtt. Það er augljóst af þessu að samskiptin um tölvu heilla og þess vegna væri álitlegur kostur að bjóða upp á aðstoð á þessu sviði. Það gæti haft yfirfærslugildi fyrir lestrarfærni almennt. Þetta gæti einnig bent til þess að þeir sem verst eru settir telji vandann felast í því að þeir kunni ekki á þessi samskipti. Hann gæti þó verið af völdum lestrarerfiðleika og lítillar getu í ritun. Ef til vill mætti nýta þennan áhuga til að hafa samskipti um tölvu til að þjálfast lestur og ritun.

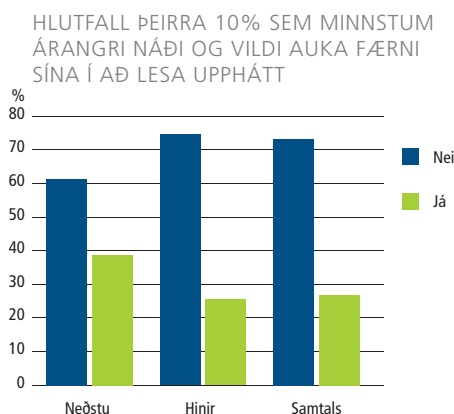
Listræn skrif

Þeir sem slakastir eru hafa mun minni áhuga á að fá kennslu í ritlist en hinir. Þetta er eðlilegt í ljósi þess hve þetta form krefst mikillar færni í beitingu máls og stíls.

Það vekur samt athygli að um 13% þessa hóps vilja leiðbeiningar hvað þetta varðar. Það er einnig eftirtektarvert hve margir af þátttakendum í heild hafa áhuga á að læra að semja sögur og ljóð, eða um þriðjungur. Þetta sýnir að töluverður áhugi er á að semja texta í afþreyingarskyni og það texta sem krefst yfirlegu og umhugsunar.

Áhugi á að lesa upphátt

Tæp 39% þeirra sem verst eru staddir í lestri sýna því áhuga að fá leiðbeiningar um að lesa upphátt. Aðrir þátttakendur sýna því minni áhuga þótt telja verði þann áhuga töluverðan þar sem rúm 25% vilja fá þjálfun í að lesa upphátt. Erfitt er að túlka þessar niðurstöður en sennilegt er að minningar slakasta hópsins um lestur í skóla gætu haft þarna áhrif. Nokkrir þeirra minntust á hve illa þeim hafi gengið að lesa upphátt og nokkrir gátu þess að þeir þyrðu aldrei að lesa upphátt þannig að aðrir heyrðu, varla einu sinni bækur fyrir börnin sín.

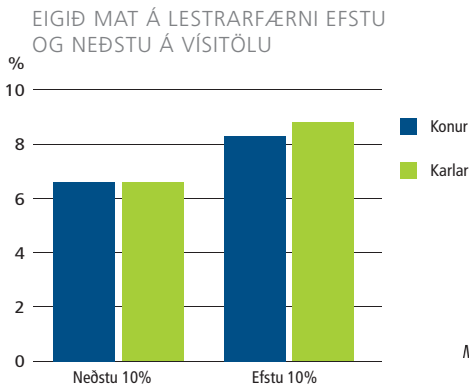
Aðrar bjargir

Athyglisvert er að hlutfallslega fleiri meðal þeirra sem slökustum árangri náðu á prófinu en hinna í úrtakinu koma með eigin hugmyndir um hvað þeir vildu gjarnan bæta hjá sér í lestri og ritun. Nærri þriðjungur þeirra sem minnstum árangri náðu, eða 29% nefna aðra möguleika en þá sem gefnir eru í spurningalista, en um fimmtungur, eða 19%, hinna gerir það. Fólki var ofarlega í sinni að fá námskeið

í stafsetningu, eða 19% á móti 3% annarra þátttakenda, og 6,5% vildu fá námskeið í munnlegri tjáningu á móti 2% annarra í úrtakinu. Einnig sýndu nokkrir áhuga á að sækja haðlestrarnámskeið og námskeið fyrir lesblinda. Það vakti athygli að enginn í þessum hópi hafði hug á að fá fræðslu, þjálfun eða leiðbeiningar á vef.

METUR FÓLK SIG Í SAMRÆMI VIÐ EIGIN FÆRNI?

Þátttakendur mátu lestrar- og ritfærni sína með því að gefa sér einkunn á skalanum 0–10. Á myndum 13 og 14 má sjá samanburð milli þeirra sem verst stóðu sig á prófinu og þeirra best stóðu sig. Eins og sjá má á myndunum má með nokkrum rétti halda því fram að sjálfsmat fólks sé í góðu samræmi við getu. Hugsanlega mætti jafnvel snúa því við og segja að geta sé í samræmi við sjálfsmat.

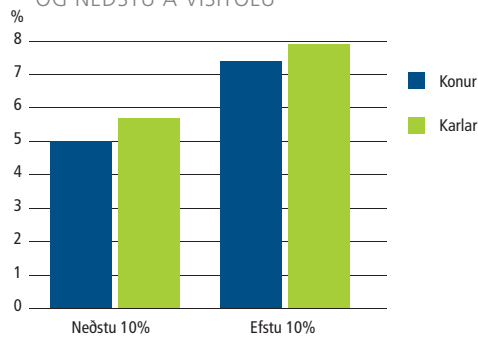

Mynd 13

Ekki er mikill munur á sjálfsmati karla og kvenna í efsta og neðsta hópnum þegar kemur að því að meta eigin lestrarfærni. Að meðaltali gefa hinir verst stöddu, bæði kynin, sér einkunnina 6,5 í lestri, en á hinum enda skalans gefa menn sér um 8,5.

Aðeins meiri munur er á kynjunum þegar kemur að því að meta eigin ritfærni en lestrarfærni og þar meta konur sig hærri en karlar. Þeir karlar sem koma verst út úr prófinu gefa sér einkunnina 5 að meðaltali en konur um 5,5. Á hinum enda getuskalans gefa karlar sér rúmlega 7 en konur tæplega 8.

EIGIÐ MAT Á RITFÆRNI EFSTU OG NEÐSTU Á VÍSITÖLU

Mynd 14

AÐ LOKUM

Hér hefur verið gerð nokkur grein fyrir stöðu þess fólks sem minnstum árangri náði í lestri í rannsókninni. Það var ekki markmið rannsóknarmanna að finna þá sem ættu við erfiðleika að etja heldur að reyna að kortleggja færni í lestri og ritun hjá dæmigerðum hópum á vinnumarkaði, flokkað eftir aldri, menntun og kyni. Það er engu að síður afar áhugavert og nauðsynlegt að athuga þann hóp sem hér er rætt um þar sem brýnt er að bæta stöðu hans í samfélaginu, ekki síst í ljósi annarra niðurstaðna þessarar rannsóknar sem benda til vaxandi krafna um lestrarfærni og hve mikilvæg hún er til að geta tekið þátt í þjóðfélaginu, sinnt borgaralegum skyldum og stundað vinnu og nám.

Það vakti athygli að þessi hópur gerir sér þó nokkra grein fyrir vanmætti sínum og hefur hugmyndir um hvernig unnt sé að bæta úr. Þetta vekur góða von um að hægt sé að koma til móts við þarfir þessa fólks og bæta stöðu þess og líðan. Það er dýrt fyrir samfélagið ef mannaúdur nýttist ekki vegna slakrar lestrarfærni og það ætti því að vera hagkvæmt að vinna þessu fólki gagn. Að lokum skal öllum sem þátt tóku í rannsókninni þakkað og einnig þeim sem greiddu götu höfunda með margvíslegum hætti. Sérstakar þakkir fær Amalía Björnsdóttir, dósent, fyrir vinnu og góð ráð varðandi tölfræðilega úrvinnslu.

UM HÖFUNDANA

Elísabet Arnardóttir er yfirtalmeinafræðingur á Reykjalundi. Flestir sem til hennar leita þar koma í talþjálfun vegna ýmissa tal- og máltruflana, t.d. í kjölfar heilaáfalls. Vaxandi fjöldi kemur í talþjálfun vegna lestrarvanda af ýmsum toga og er þar um að ræða fólk af öllum meðferðarsviðum endurhæfingar, svo sem verkjasviðs, geðsviðs, atvinnulegrar endurhæfingar o.fl.

Guðmundur B. Kristmundsson er dósent við Kennaraháskóla Íslands. Megin viðfangsefni hans er íslenska og íslenskukennsla og rannsóknarsvið hans hefur einkum verið læsi, lestur og lestrarnám og ritun barna og unglinga. Hann hefur tekið þátt í margs konar samstarfi, innan lands og utan, á fræðasviði sínu og ritað greinar um efnið.

HEIMILDIR

Elísabet Arnardóttir og Guðmundur B. Kristmundsson. (2004). Rannsókn á læsi fullorðinna. *Gátt. Ársrit Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins*.

Elísabet Arnardóttir, Guðmundur B. Kristmundsson og Amalía Björnsdóttir, í vinnslu.

Elísabet Arnardóttir og Þóra Másdóttir. (2001). RCBA: lestrarpróf fyrir fólk með málsto. *Talfræðingurinn* 15 (1): 51–53.

Flanagan, J.L. og Jackson, S.T. (1997). Test-retest reliability of three aphasia tests: Performance of non-braindamaged older adults. *Journal of Communication Disorders* 30, 33–43.

Hagstofa Íslands. *Vinnumarkaður*, 2002.

Heyes, R.L. og O'Grady, M. (2003). Do people with schizophrenia comprehend what they read? *Schizophrenia Bulletin* 29, 3.

LaPointe, L.L. og Horner, J. (1979). *Reading Comprehension Battery for Aphasia*. OR: C.C. Publications.

Pasternack, K.F. (1980). *Inter and intra-tester reliability of the reading comprehension battery for aphasia*. University of Florida.

ABSTRACT

A study on adult literacy began in mid 2004 and is now being completed. Some of the research results are published in this article, particularly those relating to participants with the lowest scores on the reading tests. The RCBA test was used to assess reading, and there was a comprehensive list of questions in addition. The results show that there is a correlation between reading skills and the participants' education. The proportion of men and women was about the same in the group, which is not the case with teenagers today. A large majority of those who were in the lowest 10% for reading skills, were older than 35. This group of participants seems to be well aware of its status regarding reading skills and they will also tend to have views on what might help them to improve their skills. They want methods to increase understanding rather than support for increasing speed. They are more interested than other participants in learning to use the computer for communication and in training for reading out loud. This group provided more of their own ideas than other groups about aspects of reading and writing they would like to improve, that is to say aspects that the researchers had not identified.